

“Анализа на примената на Законот за бесплатна правна помош вклучително и анализа (cost-benefit analysis) на трошоците за негово спроведување со посебен фокус на родовиот аспект”

Скопје, 2015 година

Овој проект се реализираше со поддршка на грантовата шема од Мрежа 23, проект финансиран од Европската Унија. За содржината на овој документ (овој прилог) се одговорни авторите и на никој начин не ги рефлектираат ставовите на партнерските организации кои го спроведуваат проектот Мрежа 23 и Европската Унија.

СОДРЖИНА

Листа на кратенки.....	4
Вовед.....	5
1. Предмет и цел на анализата	5
2. Методолошки пристап.....	6
3. Домашни и меѓународни стандарди за правна помош	7
3.1. Документи на Обединетите Нации:.....	8
3.2. Документи на Советот на Европа:.....	8
3.3. Документи на Европската Унија:	9
4. Нормативни модели и практични искуства во примената на Законот за бесплатна правна помош (во понатамошен текст ЗБПП) во Република Македонија и други држави.	9
5. Анализа на резултатите од теренско истражување.....	11
6. Анализа на придобивките и трошоците (cost benefit analysis) за спроведување на Законот за бесплатна правна помош	17
6.1. Анализа на користа и трошоците (cost benefit analysis).....	17
6.2 Анализа на трошоци.....	18
6.3 Анализа на корист	22
7. ЗАКЛУЧОЦИ	26
8. ПРЕПОРАКИ	27
9. Литература.....	28
10. Прилози.....	29
Прилог 1. Анкета за степенот на информираност и пристапот на граѓаните до правото за бесплатна правна помош.....	36
Прилог 2. Спроведување на полуструктурирани интервјуа со адвокати, судии и судска администрација	38
Прилог 3. Прашања кои беа поставувани за време на дискусијата на Фокус групите со 10 граѓани потенцијални баратели на БПП.	40

Листа на кратенки

АТП	Анализа на трошоците и придобивките
БПП	Бесплатна правна помош
ЦГ	Црна Гора
ЕПИ	Институт за европска политика
МП	Министерство за Правда
ПЕ	Подрачни единици
РМ	Република Македонија
СБПП	Служба за бесплатна правна помош
ЗБПП	Закон за бесплатна правна помош

Вовед

“Анализа на примената на Законот за бесплатна правна помош вклучително и анализа (cost-benefit analysis) на трошоците за негово спроведување со посебен фокус на родовиот аспект” е документ кој Здружението за еднакви можности Еднаков Пристап го подготви во рамки на Проектот Мрежа 23 со финансиска поддршка на Институтот за европска политика (ЕПИ) – Скопје во партнерство со Хелсиншкиот комитет за човекови права на Република Македонија и Центарот за управување со промени.

Целта на Анализата е да преку истражување дојде до увид во искуството со обезбедување на правото на бесплатната правна помош како механизам кој им стои на располагање на ранливите категории на граѓани особено на жените кои во остварувањето на своите права пред судовите и државните институции се соочуваат со финансиски препреки и/ или различни видови дискриминација.

Во Анализата прикажани се релевантните аспекти во домашни и меѓународни стандарди за правна помош како интегрален дел на човекови права содржана во конвенции за човекови права и препораки на Обединетите нации и Советот на Европа.

Даден е и компаративен преглед во насока на законските модели на бесплатна правна помош во земјите од регионот (Црна Гора, Хрватска и Словенија) и практичните искуства од примена на ЗБПП во Република Македонија.

Прикажана е анализа на резултатите од теренското истражување, за што е користен е комбиниран метод на истражување, секундарна анализа и анкетно испитување. Воедно, направена е анализа на користа и трошоците како пристап за донесување економски одлуки со цел да се процени имплементацијата на Законот за бесплатна правна помош при што процесот подразбира споредување на вкупните трошоци со вкупните приходи во процесот на имплементацијата на овој Закон.

Заклучоците и препораките за надминување и отстранување на пречките и слабостите во системот на бесплатната правна помош во Македонија, се дадени и истите ќе бидат адресирани до надлежните институции со цел да се изгради поефикасен систем во кој граѓаните би можеле целосно да го остварат правото на еднаков пристап до правдата и да се изнајдат активни и позитивни решенија, насочени кон подобрување на ЗБПП.

1. Предмет и цел на анализата

Предмет на Анализата е примена на Законот за бесплатна правна помош вклучително и анализа на трошоците за негово спроведување со посебен фокус на родовиот аспект.

Анализата има за цел преку согледување на примената на овој закон и компаративен преглед со земјите од регионот да даде насоки за поефикасна примена на Законот за бесплатна правна помош, како и обезбедување на правото на еднаков и ефикасен пристап до правдата за ранливите категории на граѓани со посебен фокус на жените.

Дополнително, преку согледување на трошоците и придобивките анализата укажува на можните начини што би довеле до негова поголема ефективност.

Податоците кои се користат во однос на финансиските информации се со одредени ограничувања, и земени се во предвид само директните трошоци на Министерството за правда при имплементацијата на ЗБПП (награда на адвокати, надомест за здруженијата на граѓани кои нудат претходна правна помош, денови за бесплатна правна помош и план објавен во јавен печат).

Со споредбена техника за приближна проценка на вредностите и нивна монетизација, пресметени се одредени трошоци како што се:

-просечна плата на вработени во подрачни единици, комуникациски трошоци (телефон, поштарина, интернет), техничка опрема (компјутери, принтери), комунални трошоци (електрична енергија, греење, вода), канцелариска опрема (бино, столици) и материјали за работа – хартија, тонер и слично.

Воедно, не се евидентирани трошоци за канцеларии, опрема и сл. кои се наоѓаат во просториите/канцелариите на подрачните единици на Министерството за правда. Како резултат на тоа, не е доволно детална и прецизна анализа на трошоците по категории, т.е. тоа не е можно да се прави прецизна монетизација на капиталните трошоци и тековни трошоци.

Дополнително, трошоците за обука на квалификуван персонал кој е потребен да се постави и да се обезбеди ефикасна имплементација на Законот за бесплатна правна помош, (како што се специјализирани здруженија на граѓани, адвокати и персоналот во подрачните единици на Министерството за правда), не се вклучени во анализата, што се должи на недостатокот на сигурни податоци и временското ограничување во изработката на оваа анализа.

Анализата фокусот не го става на трошоците на судовите, и од таа причина ограничено е согледувањето на влијанието на важните квалитативни резултати, како што се еднаков пристап до правда и фер судење и судска заштита.

Во оваа анализа ќе го користиме терминот анализа на трошоците и придобивките (АТП) или кост-бенефит анализа. Филозофијата на анализа на трошоците и на придобивките (cost-benefit анализа) дефиниран во т.н. "Паретов напредок". Овој избор се врши со оптимизација на придобивките бенефициите. Во самата дефиниција на анализата на трошоците и придобивките стои дека тоа е проценка на општествената подготвеност да се прифати големината на трошокот (штетата) во однос на придобивката која одредена мерка или политика ќе ја осигури за општеството.

2. Методолошки пристап

Истражувачки метод

Во разработка на предметот на оваа Анализа користен е интегративен пристап. За прибирање на податоците и анализа на добиените резултати користен е комбиниран метод на истражување, секундарна анализа и анкетно испитување.

Користени техники:

1. Анализа на содржина на документација (регулатива, извештаи од релевантните институции, домашни и меѓународни стандарди за правото на бесплатна правна помош, нормативни модели и практични искуства во примената на Законот за бесплатна правна помош во Република Македонија и други држави, и други релевантни податоци). Во анализата на документите особено значење се дава на нормативни модели и практични искуства во примената на Законот за бесплатна правна помош во Република Македонија и други држави како што се Црна Гора, Хрватска и Словенија, како и на извештаите за податоците кои се однесуваат на трошоците за имплементација на ЗБПП од Министерството за правда. Литературата беше обезбедена во периодот ноември – декември 2014 година.
2. Теренското истражување се спроведе во три селектирани општини Куманово, Тетово и Битола, мултиетнички градови со свои специфики по:
 - најголем број на поднесени барања за бесплатна правна помош, и
 - по регистрирани граѓански здруженија кои нудат претходна правна помош.

Теренското истражување се состоеше од:

- Спроведување на полуструктурирани интервјуа со 21 лице од кои: 11 адвокати, 8 судии и 2 претставника на судска администрација¹.
- Одржани се 3 фокус групи во 3 града со вкупно 35 граѓани потенцијални баратели (жени жртви на семејно насилство и лица кои се наоѓаат во социјален ризик).²
- Анкетата е извршена со 151 граѓанин во 3 града за степенот на информираност и пристапот на граѓаните до правото на бесплатна правна помош.³

Оваа активност е спроведена во период од ноември 2014 до февруари 2015.

3. Домашни и меѓународни стандарди за правна помош

Правна помош е основа за обезбедување еднаков пристап до правдата со што се гарантира еднаквоста пред законот и правото на правично судење.

Во Република Македонија правната рамка со која се уредува правната помош ја сочинуваат: Уставот, законите и ратификуваните меѓународни конвенции.

Во член 12 став 3 од Уставот на Република Македонија каде што се уредува правото на слобода и безбедност на личноста се гарантира правото на бранител во полициска и судска постапка на лицето повикано, приведено или лишено од слобода.

Идентична одредба е вградена во член 70 став 1 алинеја 3 од **Законот за кривичната постапка**, каде што е содржано правото на обвинетиот да се брани лично или со помош на бранител по сопствен избор а доколку нема средства да добие бесплатен бранител.

Во член 75 од овој закон се уредува **одбрана на сиромашни** која се доделува по барање на обвинетиот ако според својата имотна состојба не може да ги поднесува трошоците на одбраната, кога не постојат услови за задолжителна одбрана и кога тоа го бараат интересите на правдата а особено тежината на кривичното дело и сложеноста на случајот. Трошоците за оваа одбрана паѓаат на товар на Буџетот на Република Македонија.

Воедно, во членовите 53 од овој закон е содржано правото на жртвите на советник на товар на буџетските средства пред давањето на исказ, односно изјава или поднесување на имотноправно барање, ако има тешки психофизички оштетувања или потешки последици од кривичното дело.

Со **Законот за правда за децата** се гарантира правото на бесплатна правна помош во постапките на заштита на правата и интересите на детето пред Министерството за внатрешни работи и центарот за социјални работи во случаи и под услови утврдени со Законот за бесплатна правна помош.

Во **Законот за бесплатна правна** се уредува правото на бесплатна правна помош за лицата кои со оглед на својата материјална положба, не би можеле да ги остварат со Устав и закон загарантираните права, без да го загрозат сопственото издржување и издржувањето на членовите на своето семејство со кои живеат во заедничко домаќинство. Целта на законот е да обезбеди еднаков пристап на граѓаните и другите лица определени со овој закон до институциите на системот, за запознавање, остварување и за овозможување на ефективна правна помош, согласно со начелото за еднаков пристап до правдата.

¹Во Тетово беа интервјуирани: 3 адвокати, 1 судија и 1 од судската администрација; во Куманово беа интервјуирани: 3 адвокати, 5 судии, и во Битола беа интервјуирани: 5 адвокати, 2 судии и 1 од судската администрација.

²На фокус групите учествуваа во: Тетово –12 лица, во Куманово - 10 лица и во Битола - 13 лица.

³Прашалниците се дистрибуирани до: Тетово – 51 лица, во Куманово - 50 лица и во Битола - 50 лица.

Во членовите од 163-166 од **Закон за парничната постапка** се содржани одредби за ослободување од плаќање на трошоците на постапката за странката која според својата општа имотна состојба не е во можност да ги поднесува овие трошоци без штета за својата нужна издршка и нужната издршка на своето семејство. Ослободувањето од плаќање на трошоците на постапката опфаќа ослободување од плаќање на такси и ослободување од полагање на аванс за трошоците на сведоците, вештаците, за увид и за судските огласи. Кога странката е наплно ослободена од плаќање на овие трошоците, од средствата на судот ќе се исплати аванс за трошоците на сведоците, вештаците, преведувачите, толкувачите, за увид и за издавање на судски оглас, како и трошоците на поставениот полномошник.

Република Македонија е договорна страна на меѓународните конвенции за човекови права на Обединетите нации и Советот на Европа и тие се дел од правниот поредок согласно член 118 од Уставот на Република Македонија. Правната помош е интегрален дел на меѓународните стандарди за човекови права и е содржана во следните конвенции за човекови права и препораките на Обединетите нации и Советот на Европа.

3.1. Документи на Обединетите Нации:

- Во член 11 став 1 од **Универзална декларација за човековите права (1948)** се гарантира правото на презумпција на невиност и на јавно судење во кое обвинетиот ги има сите гаранции неопходни за негова одбрана.
- Во Член 14 став 3 точка г) од **Меѓународен Пакт за граѓанските и политичките права (1966)** е содржано правото на обвинетиот сам да се брани или да има бранител, ако нема бранител да биде известен за своето право и секогаш кога тоа го бараат интересите на правдата да му додели бранител по службена должност бесплатно ако нема можност да го плати.
- Согласно **Општата препорака бр. 28** на Комитетот за елиминација на сите форми на дискриминација спрема жената врз основа на Член 2 од **Конвенција за укинување на сите форми на дискриминација спрема жената (1979)**: ...Државите страни мора да обезбедат дека жената има пристап до допуштени, достапни и навремени правни лекови, правна помош и асистенција неопходни за спроведување фер судење од надлежен и независен суд, каде што е соодветно.
- Во член 40 од **Конвенција за правата на детето (1989)** се содржани одредби за малолетничка правда при што се гарантира правото на правна или друга соодветна помош во подготовка и презентирање на својата одбрана на секое дете за кое се тврди или кое е обвинето за кршење на кривичниот законик.

3.2. Документи на Советот на Европа:

- **Европската Конвенција за заштита на човековите права и основни слободи (1950)**: Во Член 6 став 3-ц се уредува правото на обвинетиот на правична судска постапка со следните минимални права: да се брани самиот или со помош на бранител по свој избор а доколку не располага со средства да плати бранител да добие бесплатен службен адвокат кога тоа го наложуваат интересите на правдата.

Право на помош од бранител и на бесплатна правна помош за жртвите, според условите предвидени во внатрешно право се гарантира во следните конвенции:

- **Конвенција на Советот на Европа за борба против трговија со луѓе (2005),**
- **Конвенција на Советот на Европа за заштита на децата од сексуална експлоатација и сексуална злоупотреба (2007) и**

- **Конвенција на Советот на Европа за превенција и борба со насилство спрема жената и домашното насилство (2011)** .
- **Европски договор за пренос на барања за правна помош (1977) и Дополнителниот протокол (2001)**: Со овој договор се уредува правото на секое лице кое има постојан престој на територијата на една Договорна страна да поднесе барање за правна помош во граѓански, стопански и управни работи на територијата на друга Договорна страна каде што има постојан престој. Секоја договорна страна на овој договор определува еден или повеќе органи за пренос на овие барања до надлежните органи во државата. Но исто така, договорот предвидува можност и за одбивање на пренос на барањето доколку е очигледно дека не е направено со добра намера.
- **Препорака Rec (2006) 8 на Комитетот на Министри на земјите членки за асистенција на жртвите на кривични дела**: Со оваа препорака државите треба да обезбедат ефективно признавање и почитување на правата на жртвите на безбедност, достоинство и да ги имаат во предвид негативните ефекти од криминалот спрема жртвите. Тие согласно точка 6.4. меѓу другото имаат право да добијат информации за достапност на правен совет, правна помош и друг вид на совет.

3.3. Документи на Европската Унија:

- **Повелба за фундаментални права на Европската Унија (2000)**: Во член 4 се гарантира правото на ефикасен правен лек и фер судење. Заради обезбедување ефикасен пристап до правдата во ставот 4 од овој член се уредува правото на достапност на правна помош за оние кои поради недоволни средства таквата помош му е неопходна за обезбедување ефективен пристап до правдата.
- **Директива на Советот 2003/8/ЕС од 27 јануари 2003 за унапредување на пристап до правдата во преку-гранични спорови преку воспоставување на минимум заеднички правила кои се однесуваат на правна помош за такви спорови**: Со оваа Директива се уредува правото на физичко лице на соодветна правна помош во преку-гранични граѓански и трговски предмети и не се применува во предмети од областа на царини, даноци и управни предмети. Таа опфаќа: пред-парнично советување со цел постигнување на спогодба пред отпочнување на судска постапка, правно советување и застапување во суд и исклучување од (или делумно покривање) трошоците на постапката за примателот. Земјата Членка во која барателот има живеалиште или престојувалиште согласно одредбите на оваа Директива, пружа односно обезбедува правна помош.

4. Нормативни модели и практични искуства во примената на Законот за бесплатна правна помош (во понатамошен текст ЗБПП) во Република Македонија и други држави

При изработката на Анализата се компарираа нормативните модели и практични искуства од примената на Законот за бесплатна правна помош во Република Македонија, Црна Гора, Хрватска и Словенија.

Република Македонија:

Законот за бесплатна правна помош во Република Македонија е донесен во 2009 година а започна да се применува на 1 јуни 2010 година. Во 2011 и 2013 година донесени се измени и дополнувања на овој закон.

Право на бесплатна правна помош имаат државјаните на Република Македонија со постојано живеалиште во Република Македонија кои се лица корисници на социјална помош, корисници на правото на инвалидски додаток, кои не остваруваат други приходи по основ на заработувачка или приходи од недвижности, корисници на најниска пензија кои живеат во семејна заедница со две или повеќе лица издржувани од него и семејства или самохран родител со едно или повеќе малолетни деца кои остваруваат право на детски додаток.

Право на бесплатна правна помош има и дете во ризик и дете за кое постојат основи на сомневање дека сторило дејствие што со закон е предвидено како кривично дело или прекршок во постапките на заштита на правата и интересите на детето пред Министерството за внатрешни работи и центарот за социјални работи во случаи и под услови утврдени со Законот за правда за децата. Покрај нив, право на бесплатна правна помош имаат и баратели на правото на азил, лице на кое му е признаено правото на азил, внатрешно раселено лице, како и раселено или прогонето лице кое на територијата на Република Македонија има престојувалиште, странските државјани, лице без државјанство, кое законски престојува во Република Македонија и државјанин на земја членка на Европската унија.

Законот ги уредува следните форми на бесплатна правна помош: претходна правна помош и правна помош во управни и судски постапки. Претходна правна помош даваат подрачните одделенија на Министерството за правда и овластените здруженија, додека адвокатите даваат правна помош во судските и управните постапки.

Барањето за бесплатна правна помош се одобрува во сите судски и управни постапки, доколку со него се решава прашање од интерес за барателот на правната помош и тоа за права од областа на социјалното, здравственото, пензиското или инвалидското осигурување, работните односи, заштитата на деца, жртвите на семејното насилство, заштитата на жртвите од казниви дела, заштитата на жртвите од трговија со луѓе, признавање на правото на азил и имотно-правните прашања.

Таа не може да се одобри доколку барателот или член на негово семејство со кој живее во исто домаќинство има имот кој достигнува или надминува пет просечни месечни бруто плати исплатени во Република Македонија во претходниот месец.

Барањето за бесплатна правна помош се поднесува лично или преку пошта во 34-те подрачни одделенија на министерството на пропишан образец кон кој се приложува и изјава за материјално-социјалната положба на подносителот на барањето и членовите на семејството со кои живее во заедничко домаќинство, како и согласност за увид во сите податоци за нивната имотна состојба. По поднесеното барање одлучува Министерот за правда.

Бесплатната правна помош се финансира од Буџетот на Министерството за правда. Финансиските средства се наменети за исплата на наградата на адвокатите за дадена правна помош согласно со Тарифата за награди и надоместок на трошоците за работа на адвокатите намалена за 30% и за надомест на трошоците на овластеното здружение на граѓани за дадена претходна правна помош согласно со Тарифата за надоместок на трошоците за работа на здруженија на граѓани за вршење на работи на претходна правна помош.

Во **Црна Гора** Законот за бесплатна правна помош започна да се применува од 1 јануари 2012 година. Како облици на правна помош се дефинирани: правно советување (правно известување и правен совет), составување поднесоци и застапување со преземање на процесни дејствија пред судот, јавното обвинителство, Уставниот суд и во постапката за вонсудско решавање на спорови.

Законот за бесплатна правна помош во **Република Хрватска** е донесен во 2008 година, а е изменет во два наврати во 2011 година. Во 2013 година донесен е нов Закон за бесплатна правна помош кој влезе во сила на 1 Јануари 2014 година. Законот ги уредува примарната и секундарната правна помош а даватели на правна помош се: адвокати, овластени здруженија, синдикати, правни клиници и одделенијата на државната управа во општините.

Во **Словенија** Законот за бесплатна правна помош е донесен во 2001 година а амандманите на овој закон се донесоа во 2004 и 2008 година. БПП може да се одобри за правно советување, правно застапување и други правни работи утврдени со овој закон, сите форми на судска заштита пред сите судови со општа надлежност, специјализирани судови, Уставниот суд на Р.Словенија, пред органите, институциите или лицата во Словенија надлежни за вонсудско решавање на спорови како и за ослободување од плаќање на трошоци на судската постапка. БПП се одобрува од Претседателот на Округниот суд и ја пружаат адвокатите и нотарите.

5. Анализа на резултатите од теренско истражување

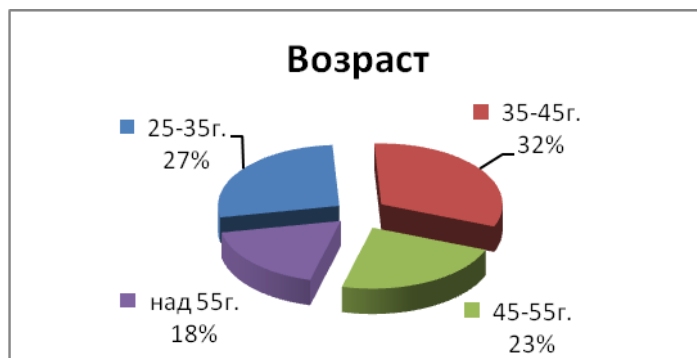
Со донесувањето на Законот за бесплатна правна помош⁴ за прв пат во Република Македонија се воспостави правото на бесплатна правна помош со цел обезбедување на еднаков пристап на граѓаните и другите лица до институциите на системот, запознавање, остварување и овозможување на ефективна правна помош, што е во согласност со уставното начело на еднаков пристап до правдата. Основната цел на Законот за бесплатна правна помош е ефикасно и ефективно обезбедување на пристапот до правдата на социјално ранливите категории граѓани. Колку правото на бесплатна правна помош е достапно до социјално ранливите категории на граѓани, толку велиме дека државата овозможува ефективна правна помош, согласно со начелото за еднаков пристап до правдата на сите свои граѓани.

Истражувањето кое беше спроведено во Битола, Куманово и Тетово, преку спроведената анкета за степенот на информираност и достапноста на ова право до граѓаните, структурирани интервјуа со адвокати, судии и судска администрација од Основните судови во овие три града и дискусии на фокус групи со граѓани кои се потенцијални баратели на правото на бесплатна правна помош се однесува на проценка на ефективната имплементација на Законот за бесплатна правна помош.

Во анкетата беа опфатени 151 граѓанин од кои во Куманово 33% од вкупниот број анкетирани, во Тетово 34% и во Битола 33% од вкупниот број. Според полот беа анкетирани 41% мажи, и 59% жени испитаници.

Доминантна возрастна група на испитаници е 35 до 45 години, застапени со 32%, а најмал е бројот на лицата над 55 годишна возраст 18%.

Графикон 1: Процент на анкетирани по возраст

Полуструктурираните интервјуа се спроведени со вкупно 21 испитаник, од кои 52% се адвокати, 38% судии и 10% се судска администрација.

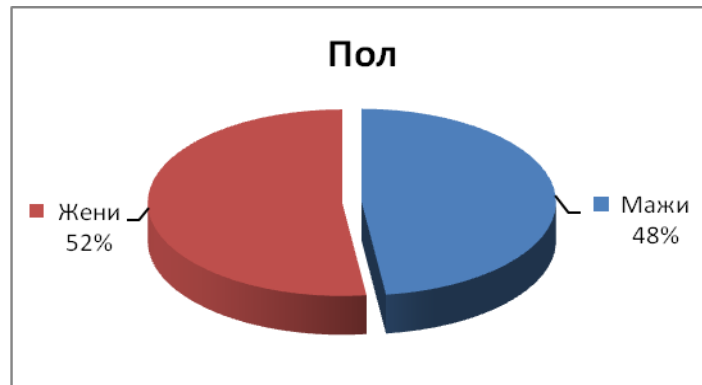
⁴ “Службен весник на Република Македонија” бр.161/09).

Графикон 2: Професија на лицата кои се интервјуирани

Во однос на полот 52%, се жени, додека 48% се мажи.

Графикон 3: Пол на лицата кои се интервјуирани

Во фокус групите учествуваа вкупно 35 лица од кои 77% жени и 23% мажи, потенцијални баратели на правото на бесплатна правна помош и жени жртви на семејно насилство.

Поаѓајќи од тезата дека, правото на бесплатна правна помош може да биде искористено само доколку граѓаните бидат информирани и запознаени со можностите кои им се нудат, го испитувавме степенот на информираност и запознаеност на граѓаните за Законот за бесплатна правна помош.

Истражувањето покажа дека поголем процент од граѓаните 74% воопшто не знаат дека постои Закон за бесплатна правна помош, наспроти 26% од анкетираниите кои имаат информации за постоењето на овој закон. Ова покажува ниско ниво на информираност на граѓаните на што упатуваат и адвокатите, судиите и судската администрација кога говорат дека е потребно да се работи на целосна имплементација на Законот и да се вложи во поголема информираност на граѓаните и негова промоција од страна на државните органи.

“За овој Закон ме има информирано социјалниот работник во Центарот за социјална работа и ме упати каде да се обратам,- одговор на една од присутните на фокус групата во Тетово.

„Нешто знам, делумно, но не доволно за да решам да ја побарам бесплатната правна помош“- одговор на една од присутните на фокус групата во Куманово.

Дел од присутните на фокус групите, евидентирани во Центарот за социјална работа како жртви на семејно насилство или приматели на социјална парична помош, исто така не се запознаени со ова право и не биле информирани ниту од вработените во Центрите за социјална работа.

Испитаниците кои се информирани за постоењето на Законот за бесплатна правна помош 56% знаат за начинот на стекнување на правото на бесплатна правна помош наспроти 28% кои не знаат како можат да станат корисници на БПП; на ова прашање 15% од испитаниците не дале никаков одговор.

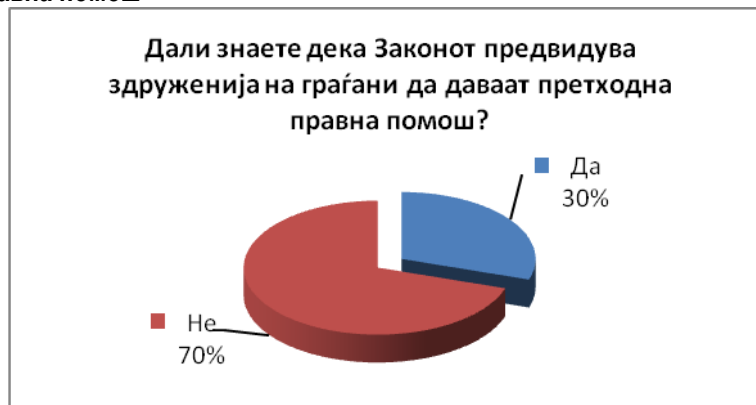
Значајно е да се истакне дека не е мал процентот на испитаници (28%) кои иако се информирани за постоењето на ЗБПП, сепак не се запознаени со начинот на стекнување на оваа право и каде да се обратат.

Интересен е фактот, дека дел од оние граѓани кои се изјасниле дека се запознаени со правото на бесплатна правна помош наведуваат дека истото можат да го користат преку Народниот правобранител. Во овие градови постојат канцеларии на Народниот правобранител и од страна на граѓаните тие се препознаваат како институции кои се грижат за нивните права и дека даваат бесплатна правна помош.

Особено за одбележување е високиот процент на испитаници од Куманово, 64% од вкупниот број информирани граѓани, кои се изјасниле дека знаат како може да станат корисници на ЗБПП. Ако ова се доведе во корелација со вкупниот број на поднесени барања за 2013 (27 барања), и 2014 (35 барања) и дека од Куманово на ниво на држава најмногу се поднесени барања може да се заклучи дека постои веројатност поголем процент од анкетираниите да биле корисници на оваа право или дека се поактивни адвокатите и здруженијата на граѓани од Куманово, запишани во Регистрите за даватели на бесплатна правна помош при Министерството за правда.

Во поглед на можноста здруженијата на граѓани да даваат претходна правна помош под одредени услови согласно ЗБПП, поголем процент од испитаниците односно 70% одговориле дека не знаат што предвидува Законот, додека 30% одговориле дека знаат за можноста, здруженијата на граѓани да даваат претходна правна помош.

Графикон 4: Информираност на граѓаните за можноста здруженијата на граѓани да даваат претходна правна помош

Од испитаниците кои одговориле позитивно за законската можност здруженијата на граѓани да даваат претходна правна помош 60% се изјасниле дека ги познаваат здруженија на граѓани од нивниот град кои даваат претходна правна помош, 37 % не дале одговор на ова прашање и 2% истакнале дека не знаат кои здруженија на граѓани од нивниот град даваат претходна правна помош.

За одбележување е што 80% од испитаниците од Куманово се изјасниле дека знаат кои здруженија на граѓани од нивниот град даваат БПП, што повторно упатува на поголема информираност на граѓаните од овој град во споредба со Тетово и Битола.

Согласно Законот за бесплатна правна помош, Министерството за правда во соработка со Адвокатската комора, Нотарската комора, Комората на извршители и Комората на медијатори квартално организира одржување на денови на бесплатен правен совет за сите граѓани за прашања од областа на медијацијата, адвокатурата, нотаријатот и извршувањето. Од одговорите на испитаниците произлегува дека 91% од испитаниците воопшто не знаат дека Министерството за правда спроведува ваква активност, што укажува на потребата од поголема ангажираност на Министерството за правда за промоцијата на Законот.

Графикон 5: Информираност на граѓаните за деновите на бесплатен правен совет

За пречките со кои се соочуваат граѓаните поврзана со недоволната информираност, говори и фактот дека дел од испитаниците кои се произнеле дека знаат за оваа право, сепак незнаат каде да се обратат, каде да ги поднесат барањата, па во тој контекст истакнале дека барањата се поднесени во Основните судови или до Синдикатите.

Од вкупниот број на испитаници (151), 81%, одговориле дека немаат поднесено барање за добивање на БПП, 11% одговориле дека поднеле барање за бесплатна правна помош и 7 % не дале никаков одговор.

Само 7 од 17 испитаници кои одговориле дека имаат поднесено барање, одговориле дека барањето го поднеле до подрачната единица на Министерството за правда во нивниот град а 3 испитаници поднеле барање до овластено здружение на граѓани во нивниот град.

Најголем дел учесниците на фокус групите иако им било потребна правна помош не го користеле ова право, само 2 од нив се обратиле до подрачната единица на Министерството за правда да добијат бесплатна правна помош. Едната од нив добила правен совет и бил доделен правен застапник за имотно правен спор.

Беше споделено и негативно искуство каде правен застапник недолично ја вознемирувал странката, чии застапник требало да биде.

“Адвокатот кој ми беше доделен не беше заинтересиран, додека му раскажував ме прекинуваше, ми напиша тужба и толку. Оттогаш не го видов ниту пак разговаравме на телефон.
- одговор на една од присутните на фокус групата во Тетово.

За малиот број на поднесени барања за БПП адвокатите, судиите и судската администрација сметат дека бројот на подносителите на барање за БПП (882 баратели од 2010 година кога стапува на сила на Законот за БПП), е не реален и не одговара на потребите на потенцијални баратели.

Од вкупно 17 испитаници кои поднеле барање за бесплатна правна помош 6 се жени жртви на семејно насилство.

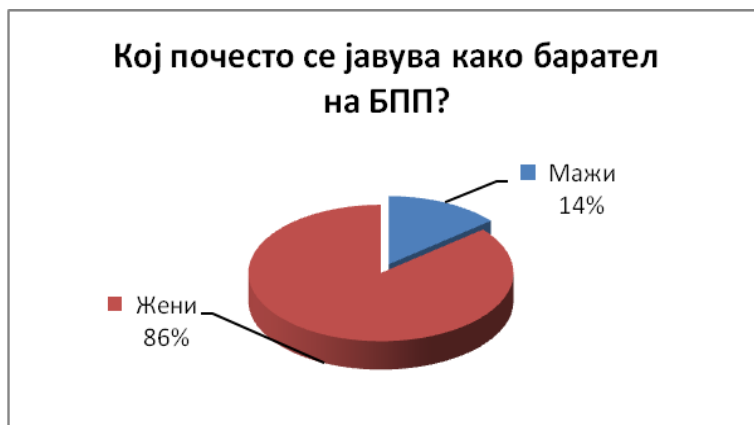
Во 4 случаи основот за барање на правна помош е област од работните односи, 3 испитаници поднеле барање од областа на социјално осигурување, кај 2 испитаници како основ се јавува потребата од признавање на право на азил и по еден испитаник како основ го наведуваат здравственото осигурување и имотно-правните прашања.

Графикон 6: Основ по кој е поднесено барање за бесплатна правна помош

Од праксата на адвокатите, судиите и судската администрација се истакнува дека жените се почести баратели на правото на БПП, односно 86% од вкупниот број на испитаници, додека 14% одговориле дека во нивната пракса баратели на БПП се јавуваат мажи за кои сметаат дека имаат повеќе информации и пристап до институциите.

Графикон 7: Структура на баратели на БПП во пракса по пол

Генерално граѓаните не се убедени дека државата се грижи да обезбеди пристап до правдата за сите свои граѓани, без разлика на нивниот социјален статус. Најголем дел од испитаниците 43%, одговориле дека не знаат дали државата обезбедува на пристапот до правдата на социјално ранливите групи, 30% потврдно одговориле, 17% сметаат дека државата не се грижи да обезбеди ефикасен и ефективен пристап до правдата за социјално ранливите категории, а 8% испитаници не дале никаков одговор. Оваа покажува дека државата односно институциите треба да посветат поголемо внимание на промоција на ова право и поголема видливост во јавноста на работа на институциите и организациите надлежни за спроведување на ЗБПП.

Графикон 8: Став на граѓаните за грижата на државата за ефикасен и ефективен пристап до правда за социјално ранливите категории на граѓани

Адвокатите, судиите и претставниците од судската администрација како главни пречка во примената на ЗБПП ги посочуваат дека:

- Законот за бесплатна правна помош се меша со Законот за адвокатура со кој адвокатите се должни да и помогнат на сиромашна странка која не е во состојба да ја плати наградата за адвокат во полн износ (24% од испитаниците),
- Долгите процедури на одобрување и бавноста на Законот (19% од испитаниците)
- Судиите не доволно се запознаени со ЗБПП, постои недоверба кај судовите за начинот на постапување на адвокатите, отежната наплата на трошоците за практикување на Законот за БПП од страна на адвокатите (9 % од испитаниците) и
- Немат дадено одговор (38% од испитаниците).

“И овој закон е уште едно парче хартија, не верувам дека ќе добијам бесплатна правна помош, - одговор на присутен на фокус групата во Битола.

Интервјуираните адвокати (10%) сметаат дека е бавна постапката за определување на друг адвокат кога странката не е задоволна од адвокатот кој и е доделен. Исто така, како проблем се посочуваат и трошоците за судската такса кои паѓаат на товар на странката и судирот односно неусогласеноста со други закони поради што предлагаат да се преиспита постоењето на ЗБПП.

Во однос на ефикасноста на постапката и влијанието на рокот од 8 дена во кој постапува Министерството за правда по барањето за бесплатна правна помош, 57% не се согласуваат дека овој рок е соодветен или временскиот рок делумно одговара. Додека 43% сметаат дека овој рок овозможува остварување на ефикасна правна помош на граѓаните во согласност со начелото на еднаков пристап до правдата.

Имајќи предвид, дека критериумите за добивање на правото на БПП треба да водат кон реално и ефективно користење на ова право, одговорите на 62% од испитаниците упатуваат дека истите не се соодветни и се ригидни, а 38% одговориле дека критериумите одговараат на реалната состојба. Притоа, истите ја истакнуваат потребата од поголема флексибилност и објективен пристап со почитување на начелото на праведност при одлучување по барањата, како и почитување на итноста во постапување со барањата во праксата.

Забележителен е одговорот на сите интервјуирани со кој се потенцира потребата од повеќе обуки за судиите, адвокатите и претставниците на здруженија на граѓани за подобро запознавање со правото на БПП со што би се обезбедил поефикасен и поефективен пристап до правдата на лицата на кои им е потребна бесплатната правна помош.

6. Анализа на придобивките и трошоците (cost benefit analysis) за спроведување на Законот за бесплатна правна помош

6.1. Анализа на користа и трошоците (cost benefit analysis)

Анализата на користа и трошоците во овој контекст се дефинира како пристап за донесување економски одлуки со цел да се процени имплементацијата на Законот за бесплатна правна помош. Според ова, процесот подразбира споредување на вкупните трошоци со вкупните приходи во процесот на имплементацијата на овој Закон, со цел да се одбере најдобрата или најпрофитабилната опција. Вообичаено Анализата на трошоците и придобивките (АТП) е средство кое се користи од страна на носителите на одлуки за да се идентификуваат трошоците и придобивките на регулативата, во финансиска смисла, за општеството како целина. Ова ги вклучува не само директните трошоци и бенефиции, туку и било кој површен ефект кој одреден закон или пропис може да се наметне на општеството.

Во оценување на ефектите врз општеството, анализата вклучува трошоци и придобивки на индустријата, владата, граѓаните, заедниците, животната средина и економијата во целост. Во оваа анализа земени се во предвид трошоци кои произлегуваат директно од спроведувањето на Законот за бесплатна правна помош и за кои постојат достапни информации, но направена е една проценка на реални трошоци коишто сепак треба да се земат со резерва.

Трошоци за коишто постојат достапни информации:

- Награда на адвокат за дадена правна помош согласно тарифи за работа на адвокатите намалена за 30% (член 36);
- Овластено здружение согласно тарифата за надомест на трошоците за вршење на работа на здруженијата за претходна правна помош (член 37);
- Денови за бесплатна правна помош – квартално организира денови за бесплатна правна помош (член 39);
- План за 3 месеци објавен во јавен печат (член 39 став 2).

6.2 Анализа на трошоци

Според податоците од Годишниот извештај на Министерството за правда⁵, за имплементацијата на Законот за бесплатна правна помош, евидентно е дека се јавува пораст на поднесени барања до подрачните одделенија на министерството. Во табелата подолу може да се забележи дека трендот на пораст на поднесени барања значително е повисок во 2014 година од претходните години, односно поднесени се 270 барања од кои 114 се одобрени.

Табела бр. 1 Статистички податоци за примена на ЗБПП 2011-2014 година

Период	Поднесени барања	Донесени решенија	Одобрени барања	Одбиени барања	Запрени постапки
07.07.2010-24.03.2011	118	74	29	42	3
25.03.2011-31.03.2012	154	172	64	91	17
01.04.2012-31.03.2013	180	196	68	126	2
01.04.2013-31.12.2013	160	162	75	81	6
01.01.2014-31.12.2014	270	254	114	140	11
Вкупно	882	858	350	480	39

Најмногу барања се поднесени во подрачните единици:

2013 г. - Скопје (30), Куманово (27), Битола (23) и Тетово (19)

2014 г. - Скопје, (51) во 2014 Куманово (35), Тетово (28), Битола (19), исто како и во претходната година.

Најголем дел од одобрените барања се однесуваат на решавање на имотно-правните прашања, потоа следуваат заштита на жртвите на семејно насилство и заштита на деца, додека пак другите правни области како што се социјалната заштита, пензиското, социјалното и здравственото осигурување и работните односи се помалку застапени.

Од Буџетот на Министерството за правда за 2013 година исплатени се вкупно 414.409,00 денари на 29 адвокати и 4 овластени здруженија вклучени во постапката на давање на бесплатна правна помош. На овластените здруженија за дадена претходна правна помош извршена е исплата на средства во износ од 18.800,00 денари, а исплатената награда на адвокатите за дадена правна помош изнесува 395.609,00 денари.

За 2014 година од Буџетот на Министерството исплатени се 356,292,00 повеќе од претходната година или вкупно 770.701,00 денари, и тоа за 37 адвокати и 5 овластени здруженија вклучени во постапката на давање на бесплатна правна помош. На овластените здруженија за дадена претходна правна помош извршена е исплата на средства во износ од 22.600,00 денари, а исплатената награда на адвокатите за дадена правна помош изнесува 748.101,00 денари.

Анализата на извештајот покажува дека вкупниот број на поднесени барања за периодот од стапување на сила на Законот до декември 2014, споредено со државите во регионот⁶, е навистина мал, особено ако се земе во предвид дека една третина од населението во РМ живее

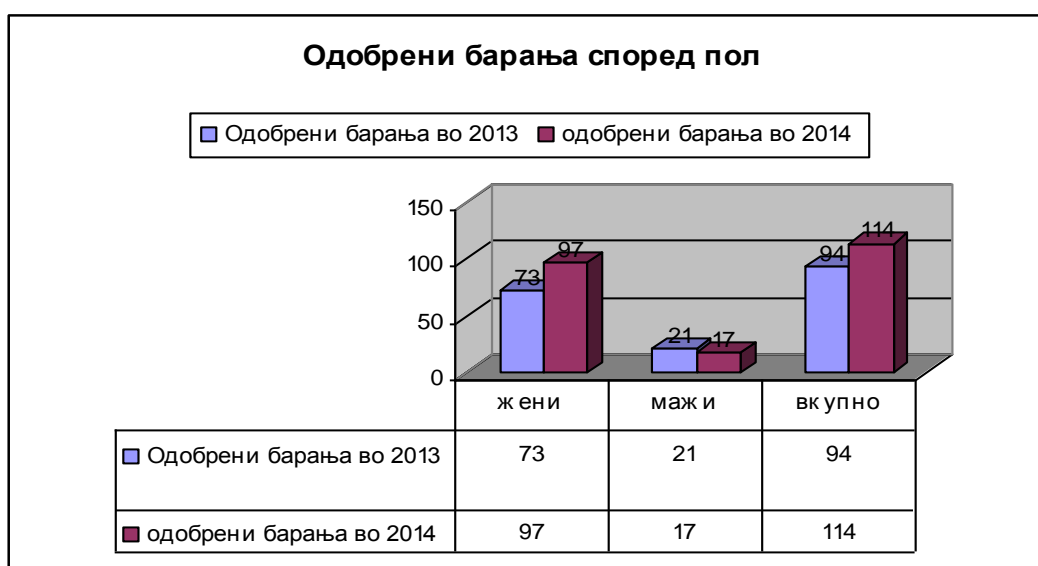
⁵www.justicie.gov.mk

⁶Во Република Хрватска, држава со двојно повеќе население, во првата година од стапувањето во сила на тамошниот закон биле поднесени 4.283 барања, додека во следната, 2010 година, бројот на барањата се зголемил на 8.755⁶. Во Република Бугарија, во првата година од примената на Законот за бесплатна правна помош, одобрена е правна помош во повеќе од 29.000 поединечни случаи.

под нивото на сиромаштија⁷, а причините за поднесување на барање наведени погоре, произлегуваат токму од социо-економската депривација, сиромаштијата и социјалната исклученост кои постојат во државата.

Во однос на родово разделените податоци, за оние кои поднеле барање и за оние кои го оствариле правото на бесплатна правна помош, од вкупно 94 одобрени барања по кои се решавало во 2013 година до март 2014⁸, 73 барања се поднесени од жени а само 21 од мажи. Од 1.01 до 31.12.2014 година од вкупно 114 граѓани на кои им било одобрено барањето за бесплатна правна помош, 97 се жени и 17 се мажи.

Графикон бр. 9 Одобрени барања според пол

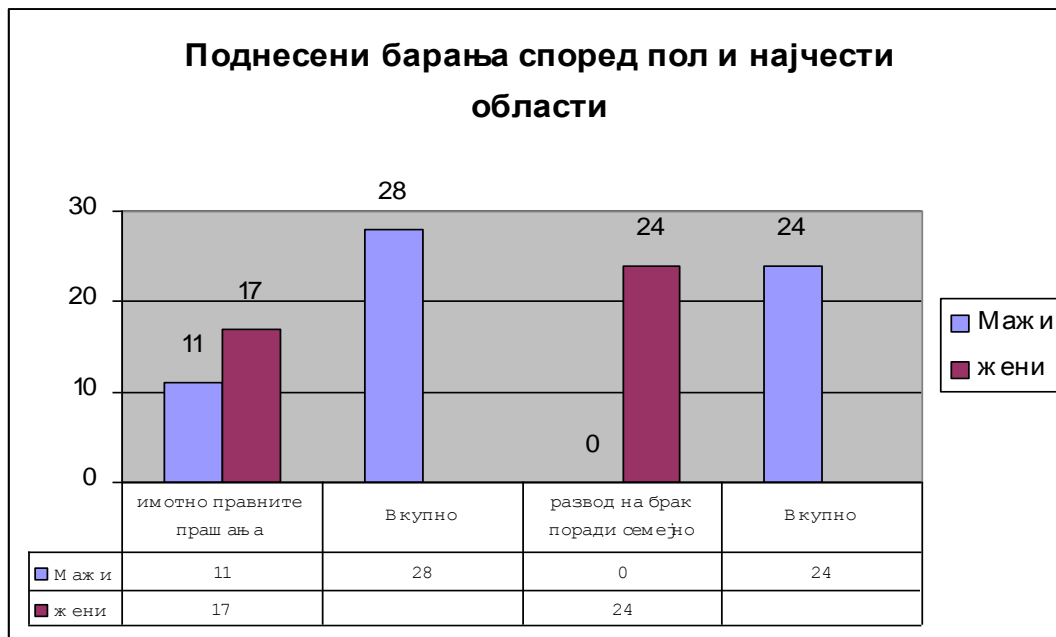

Најчести основи за доделување на бесплатна правна помош се имотно правните прашања (28) и развод на брак поради семејно насилство (24). Сите 28 поднесени барања по основите развод на брак жртва на семејно насилство и развод на брак и заштита на деца и младинци се поднесени од жени. Кај имотно правните прашања од вкупно 28 поднесени барања 11 се поднесени од мажи а 17 од жени.

⁷Државниот завод за статистика, во 2011 година процентот на сиромашни лица во Република Македонија изнесува 30.4% (<http://www.stat.gov.mk/PrikaziSoopstenie.aspx?rbtxt=37>).

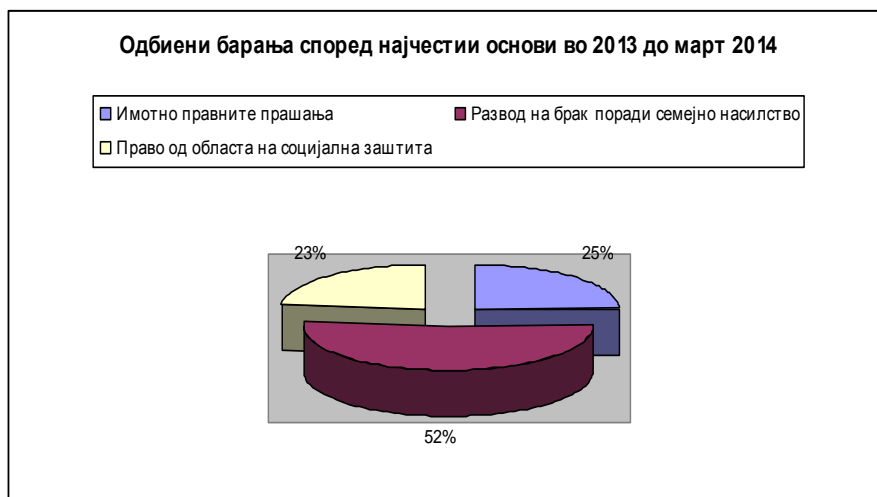
⁸Извештај за имплементација на Законот за еднакви можности на жените и мажите, Министерство за труд и социјална политика.

Графикон бр. 10 Поднесени барања според најчести основи на БПП (2013 март 2014)

И во ситуации кога барањата за бесплатна правна помош се одбиени, причините на покренување на барања повторно се однесуваат на прашања од областа на семејството, развод на брак (34), имотно правните прашања (16) и барања заради остварување на некое право од областа на социјална заштита (15).

Графикон бр. 11 Одбиени барања според најчести основи на БПП (2013-март 2014)

Треба да се истакне дека податоците во Годишниот извештај за примената на Законот за бесплатна правна помош на Министерството за правда за 2013 и 2014 година не располагаат со податоци разделени по пол, што укажува на непримената за Законот за еднакви можности на жените и мажите.

Ваквата родово разделена статистика со продлабочена анализа за причините за поднесените барања и следење на другите општествени параметри и индикации, може да биде солидна основа за градење на посеопфатни стратегии, заедно со останатите институции за надминување

на социјалните диспаритети и воедно подобрување на пристапот до услугите кои ги нуди оваа помош, на оние на кои им е најпотребна, во случајот на жените. Имено, податоци од Министерството за внатрешни работи укажуваат на пораст на бројот на жртви на семејно насилство за 16,1% во првите шест месеци од 2014, во споредба со претходната година. Сторителите се најчесто мажи, а најчести причини за насилството се зависност од пороци, љубомората, но и сиромаштијата која станува доминантен и значаен фактор⁹ во овие општествено девијантни појави.

Табела бр. 2 Трошоци кои произлегуваат директно од Законот за бесплатна правна помош

Податок за трошоци	Образложение/Извор	2013	2014
Вкупен буџет за ЗБПП во 2013 и 2014 од Министерството за правда за здруженија на граѓани и адвокати	Министерството за правда	= 414,409,00	= 770.701,00
Број на вработени во подрачни единици (просечна плата за раководител на одделение – 30,000,00 просечна плата за советник 24,000,00)	Проценета бројка за 34 ПЕ во кои би биле ангажирани најмалку 2 лица од кои еден раководители и еден советник или 68 лица	Проценето за 34 подрачни единици на годишно ниво = 22.032.000,00	
Број на здруженија на граѓани кои давале услуги	Извештај од Министерство за правда за 2013 г	За 4 здруженија = 18.800,00	За 5 здруженија = 22.600,00
број на ангажирани адвокати -	Извештај од Министерство за правда за 2013 г.	29 адвокати = 395.609,00	37 адвокати = 748.101,00
денови за бесплатни правни совети - 2 дена	Во 2013 година правните совети се дадени од вработените во подрачните единици, нотари и извршители од таа подрачна единица	= Нема трошоци	
комуникациски трошоци (телефон, поштарина, Интернет)	800,00 денари месечен лимит за раководител на одделение	Проценето на годишно ниво = 326.400,00 денари	
комунални трошоци (електрична енергија, греење, вода)	Во просек по 10.000 денари по подрачна	Проценето на годишно ниво = 408,000,00 денари	
техничка опрема	Според методологијата		

⁹www.mvr.gov.mk

(компјутери, принтери,)	овие трошоци не се земени во предвид	Не се пресметани	
канцелариска опрема (биро , столици ...)	Според методологијата овие трошоци не се земени во предвид	Не се пресметани	
материјали за работа – хартија, тонер...	Според методологијата овие трошоци не се земени во предвид	Не се пресметани	
Објави во јавен печат	Се објавува во општините на огласна табла	= нема трошоци	
Вкупно проценети трошоци за имплементација на ЗБПП (ПРОЦЕНЕТ БУЏЕТ):		= 23.180.809,00 денари	=23.537.101,00 денари

6.3 Анализа на корист

До подрачните одделенија на Министерството за правда во периодот од 01.04.2013 година до 31.12.2013 година донесени се 162 решенија. Бројот на одобрените барања изнесува 75, бројот на одбиените барања изнесува 81, а за 6 поднесени барања запрена е постапката со заклучок, поради откажување на странката–подносителот на барањето од натамошно водење на постапката и донесени се 2 заклучока за запирање на користењето на правото на бесплатна правна помош поради промена на околностите.

Во 2014 година донесени се 254 решенија од кои одобрени барања се 114, а одбиени се 140 барања, додека за 7 поднесени барања запрена е постапката со заклучок, поради откажување на странката –подносителот на барањето од натамошно водење на постапката и донесени се 4 заклучока за запирање на користењето на правото на бесплатна правна помош поради промена на околностите.

Најголем дел од одобрените барања се однесуваат на решавање на имотно-правните прашања, потоа следува заштитата на жртвите на семејно насилство и заштита на деца и малолетници, додека пак другите правни области како што се социјалната заштита, пензиското, социјалното и здравственото осигурување и работните односи се помалку застапени.

Анализирајќи ја имплементацијата на Законот за бесплатна правна помош, а воедно детектирајќи ги придобивките за заедницата и поединецот, доаѓаме до фактот дека е речиси невозможно овие придобивки да се квантифицираат. Токму затоа, генерално придобивките од ЗБПП ќе бидат претставени од квалитативен аспект.

Имплементацијата на ЗБПП во Република Македонија, идеално би требало да обезбеди придобивки за сите граѓани на национално ниво, кои ги исполнуваат условите за добивање на бесплатна правна помош дадена во Законот.

Нашата цел во Анализата е да ги идентификуваме придобивките од ЗБПП и да видиме дали истите можеме да ги квантифицираме, но при тоа во овој дел, нема да навлеземе во анализа дали условите дадени во Законот одговараат на реалните потреби со кои се соочуваат граѓаните кои живеат во сиромаштија и социјална исклученост.

Законот особено треба да им одговори на потребите на социјално загрозените и на оние граѓани кои живеат под нивото на сиромаштија, во услови на социјална исклученост и социо-економската депривација. Земајќи ги во предвид социо економските услови во Република Македонија, голема е веројатноста да расте бројот на граѓаните кои живеат под нивото на сиромаштија, со што ќе се

зголемува и бројот на оние кои ќе имаат потреба за бесплатна правна помош, односно оние кои се очекува да имаат придобивки од имплементацијата на ЗБПП.

Врз основа на извештаите на Министерството за правда како и извештаите и анализите на граѓанските организации за имплементацијата на ЗБПП, искуствата на земјите во регионот и пошироко во поглед на правото на бесплатна правна помош, подолу се наведени разновидни потенцијални придобивки од спроведувањето на ЗБПП, имено:

- овозможување на бесплатна правна помош за граѓани кои поради условите во кои живеат истата не можат да ја обезбедат;
- овозможување на еднаков пристап до правда на лицата кои поради сиромаштија или социјална исклученост не се во можност на квалитетен и ефикасен начин да ги остварат своите со Устав и со закон загарантирани права;
- запознавање, остварување и овозможување на ефективна правна помош;
- искористување на капацитетите и искуствата на граѓанскиот сектор во олеснувањето на пристапот до правда за граѓаните;

Општо земено, ЗБПП треба да обезбеди еднаков пристап на граѓаните и другите лица определени со овој закон до институциите на системот, запознавање, остварување и овозможување на ефективна правна помош, согласно со начелото за еднаков пристап до правдата. Главниот предизвик во однос на имплементацијата на ЗБПП е да се гарантира дека овие потенцијални придобивки ќе се претворат во реалност за граѓаните на Република Македонија кои живеат во услови на сиромаштија и социјална исклученост.

Буџетот одвоен во Министерството за правда за ЗБПП за 2013 изнесува 414.409,00 денари наменет за надокнада на адвокатите и за здруженијата на граѓани а ако истиот се подели со вкупен број на жители на РМ¹⁰ ќе се добие во просек по околу 0,20 денари по жител. Овој износ е повисок ако се земе во предвид проценетиот вкупен буџет за имплементација¹¹ на ЗБПП пресметан во анализа во делот за трошоци, и изнесува околу 11,23 денари по жител. За 2014 година износите минимално се зголемуваат и тоа на 0,37 денари по жител или на 11,40 денари од проценетиот буџет.

Република Македонија, според Државниот завод за статистика во 2013 година имало вкупно 34.612 домаќинства примателите на социјална парична помош од кои 8.233 се жени носители на домаќинства со вкупен број на членови на домаќинства (со носителите) 131.185 од кои 59.708 се жени. Ако се направи релација помеѓу примателите на социјална парична помош и буџетот за ЗБПП за 2013 ќе може да се констатира дека примателите на социјална парична помош во просек би добиле околу 11,00 денари за домаќинство или околу 50,00 денари за жените носители на домаќинство. Секако, овие износи се поголеми ако се земе во предвид вкупно проценетите трошоци за имплементација на ЗБПП направени во оваа анализа, за 669,73 денари по домаќинство, односно околу 2.815,59 денари по жена носител на домаќинство. Бенефитот се однесува и на членовите на домаќинствата.

За 2014 година нема достапни податоци за примателите на социјална парична помош.

Сепак, бројките говорат дека ефективноста од потрошените средства е помала ако се земе во предвид дека само 75 лица во 2013 односно 114 во 2014 година од барателите на бесплатна правна помош истата ја добиле. Ако се спореди бројот на граѓаните коишто го оствариле ова право со буџетот од Министерството за правда од 414,409,00 денари во 2013, во просек секој барател на бесплатна правна помош би требало да добие околу 5.525,00 денари, односно 5.676,00 денари за жените баратели (73).

¹⁰Според процената на населението (состојба 30.06.2013), во Република Македонија направена од Државниот завод за статистика во РМ има 2 064 032 жители. Процентуалното учество на жените и на мажите во вкупното население е речиси подеднакво, 49.9% од населението се 2014 жени, а 50.1% се мажи.

¹¹За 2013 година проценет буџет во оваа анализа изнесува 23.180.809,00 и за 2014 година изнесува 23.537.101,00 денари.

Во 2014 година се зголемува вкупниот буџет но исто така се зголемува и бројот на одобрени барања, па така од 770.701.00 денари вкупен буџет во просек секој барател требало да добие по 6.760,53,00 денари или ако се земе бројот на жените кои го оствариле ова право (97) во просек би требало да добијат по 7,945,00 денари.

И во овој сегмент, овие суми се зголемуваат ако се споредува со проценетиот буџет за имплементација на ЗБПП на околу 309.077,00 денари по барател или 317.545,00 денари за жените баратели во 2013 година, додека во 2014 на 206.465,00 денари, односно 242.650,00 денари просечно за жените баратели.

Секако, тука треба да се имаат во предвид така наречените неутрални бенефити, за кои вработените во подрачните единици вложиле труд и време постапувајќи во однос на вкупниот број на поднесени барања, за донесување на решенија, без разлика дали донеле решенија за одобрување, решенија за одбивање или пак постапката била запрена во некоја фаза од обработката на барањата.

Формули за пресметка на корист (материјални)		
Одвоени средства во просек по глава на жител на РМ	Буџет за ЗБПП во 2013 поделен со бројот на жители на РМ	Буџет за ЗБПП во 2014 поделен со бројот на жители на РМ
Според процената на населението во РМ има 2 064 032 жители. Државниот завод за статистика во РМ	$414,409,00 : 2\ 064\ 032 = 0,20$ денари по жител ПРОЦЕНЕТ БУЏЕТ $23.180.809,00 : 2064032 = 11,23$ денари по жител	$770.701,00 : 2\ 064\ 032 = 0,37$ денари по жител ПРОЦЕНЕТ БУЏЕТ $23.537.101,00 : 2064032 = 11,40$ денари по жител
Добиени средства во просек по барател од буџетот за ЗБПП и од ПРОЦЕНЕТ БУЏЕТ за имплементација на ЗБПП	Број на одобрени барања 75 од кои 73 се жени / вкупен буџет за 2013 за ЗБПП = просечно по барател	Број на одобрени барања 114 од кои 97 се жени / вкупен буџет за 2014 за ЗБПП = просечно по барател
	$414.409,00 : 75 = 5.525,00$ денари просечно по барател или $414.409,00 : 73 = 5.676,00$ денари просечно по баратели жени ПРОЦЕНЕТ БУЏЕТ $23.180.809,00 : 75 = 309,077,00$ денари по барател $23.180.809,00 : 73 = 317.545,00$ денари просечно по баратели жени	$770.701,00 : 114 = 6.760,53,00$ денари просечно по барател или $770.701,00 : 97 = 7,945,00$ денари просечно по баратели жени ПРОЦЕНЕТ БУЏЕТ $23.537.101,00 : 114 = 206.465,00$ денари по барател $23.537.101,00 : 97 = 242.650,00$ денари просечно по баратели жени
Просечно обезбедени средства од вкупниот буџет за ЗБПП за 2013 за примателите на	Вкупен буџет за 2013 за ЗБПП поделен со Број на домаќинства приматели на социјална парична помош во 2013	Нема достапни податоци за 2014 година за приматели на социјална парична помош.

социјална парична помош. Вкупен број на домаќинства¹² 34,612 од кои носители се жени 8,233 Со вкупен број на членови на домаќинства (со носителите) 131,185 од кои 59.708 се жени.	414.409,00 : 34.612 = 11.97 денари за домаќинство 414.409,00 : 8.233 = 50,33 денари за жени носители на домаќинство ПРОЦЕНЕТ БУЏЕТ 23.180.809,00 : 34.612 = 669,73 денари по домаќинство 23.180.809,00: 8.233 = 2.815,59 денари по жена носител на домаќинство	
---	---	--

Од горе наведените информации може да се констатира дека ЗБПП има позитивно влијание на индивидуално ниво за граѓаните на кои им е потребна.

Генерално може да се заклучи дека бенефитите од ЗБПП се поголеми за жените во однос на мажите, ако се има во предвид поголемиот број на жени коишто го оствариле ова право во однос на мажите. Сепак средствата обезбедени за остварување на ова право се недоволни особено доколку се направи компарација со тарифникот за застапување и траење на постапките.

¹²Извор: Државен завод за статистика.

7. ЗАКЛУЧОЦИ

- Во Република Македонија постои широка законска рамка која овозможува еднаков пристап до правдата, еднаквост пред законот и право на правично судење;
- Неспорно е позитивното влијание од имплементацијата на ЗБПП врз индивидуално ниво но и на ниво на заедница;
- Ограничена е пристапноста до остварувањето на правото на бесплатна правна помош на граѓаните поради недоволната информираност на граѓаните за постоење на ЗБПП;
- Не се доволно искористени капацитетите на вработените во подрачните единици на Министерството за правда и на здруженијата кои даваат претходна правна помош;
- ЗБПП не обезбедува еднаков пристап на граѓаните до институциите во системот и неовозможува ефективна правна помош поради долги процедури;
- Постои недоверба кај судовите за начинот на постапување на адвокатите;
- Адвокатите се соочуваат со проблеми за наплата за услугата која ја даваат што влијае врз квалитетот на дадената услуга;
- Нивото на соработка и координација помеѓу сите субјекти вклучени во системот за БПП е на незадоволително ниво;
- Забележителна е недоволната едукација и несензитивност на вработените во подрачните единици, судовите и адвокатите кои се задолжени за негово практикување;
- Мал е бројот на поднесени и одобрени барања за ЗБПП поради несоодветноста со потребите на потенцијалните баратели на ова право;
- Жените имаат поголем бенефит во остварување на ова право што упатува и на тешката положба во која се наоѓаат во општеството.

8. ПРЕПОРАКИ

- Потребни се дополнителни напори и вклучување на сите релевантни институции и организации во имплементација на законската регулатива во насока на еднаков пристап до правдата и остварување на загарантираната еднаквоста пред законот;
- Да се унапреди координацијата и соработката помеѓу субјектите вклучени во системот за БПП;
- Да се интензивира промоцијата на Законот за бесплатната правна помош со цел подигнување на свеста на граѓаните за остварување на правото на БПП особено за: начинот, условите и постапка за остварување на ова право, придобивките што ги нуди законот и за давателите на БПП со што ќе се подобри достапноста на ова право;
- Поефикасно и потранспарентно обезбедување пристап до правдата на социјално ранливите групи со посебен фокус на жените;
- Потребни се повеќе обуки за вработените во подрачните единици, судиите, адвокатите, и претставниците на здруженија на граѓани преку за спроведување на Законот за бесплатна правна помош;
- Да се охрабрат и поттикнат особено жените за користење на правото на бесплатна правна помош како за себе така и за нивните деца;
- Да се обезбедат повеќе средства во буџетот;
- Да се покрене иницијатива за измени и дополнувања на ЗБПП во насока на олеснување на процедурата за добивање на правото на БПП на жените жртви на семејно насилство;

9. Литература

- Устав на Република Македонија
- Закон за кривичната постапка (Службен Весник на РМ бр.150/2010)
- Закон за парничната постапка (Службен Весник на РМ бр.7/2011) ,
- Закон за правда за децата (Службен Весник на РМ бр.148/2013),
- Закон за бесплатна правна помош (Службен Весник на РМ бр. бр.161/09 и 185/11 и 27/2014) и
- Темелни документи-човекови права
- Zakon o brezplačni pravni pomoči (Uradni list RS, št. 48/01, 50/04,96/04, 23/08, 15/14)
- Zakon o brezplačni pravnoj pomoči (Sl.list CG br.20/2011)
- Zakon o brezplačni pravnoj pomoči (NN: 143/2013),
- Cross country comparison of regional mechanisms for delivery of free legal assistance-World Bank Multi-Donor Trust Fund for Justice Sector Support-January 2014
- Guide to cost-benefit analysis of investment projects Structural Funds, Cohesion Fund and Instrument for Pre-Accession, European Commission, Directorate General Regional Policy, 2008
- Cross country comparison of regional mechanisms for delivery of free legal assistance, World Bank Multi-Donor Trust Fund for Justice Sector Support, January 2014
- <http://www.environment.gov.au/system/files/resources/da10a766-2ef7-4989-b202-edac0f5d6f3e/files/economics-cost.pdf>
- Социјална заштита на деца, млади и возрасни лица, 2013-2014 Државен завод за статистика, <http://www.stat.gov.mk/Publikacii/2.4.14.15.pdf>
- Жените и мажите во Република Македонија, Државен завод за статистика, 2014
- <http://www.nbpp.government.bg>
- Годишен извештај за примена на Законот за бесплатна правна помош во 2013, Министерство за правда, www.justice.gov.mk
- Годишен извештај за примена на Законот за бесплатна правна помош во 2014, Министерство за правда, www.justice.gov.mk

10. Прилози

РЕЛЕВАНТНИ ОДРЕДБИ ВО ДОМАШНИ И МЕЃУНАРОДНИ ПРАВНИ ДОКУМЕНТИ ЗА ПРАВНА ПОМОШ

- Устав на Република Македонија:

Член 12 став 3 :

Слободата на човекот е неприкосновена. Никому не може да му биде ограничена слободата, освен со одлука на судот и во случаи и во постапка утврдена со закон.

Лицето повикано, приведено или лишено од слобода мора веднаш да биде запознато со причините за неговото повикување, приведување или лишување од слобода и со неговите права утврдени со закон и од него не може да се бара изјава. Лицето има право на бранител во полициската и судската постапка.

- Закон за кривичната постапка:

Член 53: *Права на жртва: став 3 точка 1: Во согласност со посебните прописи, жртвата на кривично дело за кое е пропишана казна затвор од најмалку четири години има право на: ..советник на товар на буџетските средства пред давањето на исказ, односно изјава или поднесување на имотноправно барање, ако има тешки психофизички оштетувања или потешки последици од кривичното дело..*

Член 55 став 1 точка 1: *Посебни права на жртвите на кривични дела против половата слобода и половиот морал, човечноста и меѓународното право:*

Жртвата на кривични дела против половата слобода и половиот морал, човечноста и меѓународното право, покрај правата од членот 53 на овој закон ги има и следниве права: .. пред испитувањето да разговара со бесплатен советник или со полномошник, доколку во постапката учествува како оштетен;

Член 70 став 1 алинеја 3: *Права на обвинетиот*

Секој обвинет ги има следниве основни права:

- да биде суден во негово присуство и да се брани лично или со помош на бранител по сопствен избор, а доколку нема средства да плати бранител, да добие бесплатен бранител кога тоа го бараат интересите на правдата,

Член 75: *Одбрана на сиромашни*

(1) Кога не постојат услови за задолжителна одбрана, ако според својата имотна состојба не може да ги поднесува трошоците на одбраната, на обвинетиот може по негово барање да му се постави бранител, кога тоа го бараат интересите на правдата, а особено тежината на кривичното дело и сложеноста на случајот. Во барањето обвинетиот може самиот да посочи определен адвокат за бранител од листата на адвокати од соодветната адвокатска заедница.

(2) За барањето од ставот (1) на овој член одлучува судијата на претходната постапка, односно претседателот на советот, а бранителот го поставува претседателот на судот.

(3) Трошоците за одбрана од ставот (1) на овој член паѓаат на товар на Буџетот на Република Македонија.

- Закон за бесплатна правна помош:

Член 1: *Со Законот за бесплатна правна помош се уредуваат правото на бесплатна правна помош, постапката во која се остварува, корисниците, условите и начинот на неговото*

остварување, давателите на бесплатна правна помош, органите надлежни за одлучување, заштитата на правото на бесплатна правна помош, финансирањето и надзорот над неговото спроведување, организирање на денови на бесплатен правен совет, бесплатна правна помош во прекугранични спорови, како и надзор над примената на одредбите од законот.

Член 2 став 1: Целта на законот е да обезбеди еднаков пристап на граѓаните и другите лица определени со овој закон до институциите на системот, за запознавање, остварување и за овозможување на ефективна правна помош, согласно со начелото за еднаков пристап до правдата.

- Закон за парничната постапка:

Член 163: Ослободување од плаќање на трошоците на постапката

1) Судот ќе ја ослободи од плаќање на трошоците на постапката странката која според својата општа имотна состојба не е во можност да ги поднесува овие трошоци без штета за својата нужна издршка и нужната издршка на своето семејство.

(2) Ослободувањето од плаќање на трошоците на постапката опфаќа ослободување од плаќање на такси и ослободување од полагање на аванс за трошоците на сведоците, вештаците, за увид и за судските огласи.

(3) Судот може да ја ослободи странката само од плаќање на такси ако со плаќањето на таксите значително би биле намалени средствата од кои се издржува странката и членовите на нејзиното семејство.

(4) При донесувањето на одлуката за ослободување од плаќање на трошоците на постапката, судот грижливо ќе ги оцени сите околности, а особено ќе ја земе предвид вредноста на предметот на спорот, бројот на лицата што ги издржува странката и приходите што ги имаат странката и членовите на нејзиното семејство.

Член 166: Кога странката е напoлно ослободена од плаќање на трошоците на постапката (член 163 став (2)), од средствата на судот ќе се исплати аванс за трошоците на сведоците, вештаците, преведувачите, толкувачите, за увид и за издавање на судски оглас, како и трошоците на поставениот полномошник.

ДОКУМЕНТИ НА ОБЕДИНЕТИ НАЦИИ:

- Универзална декларација за човековите права:

Член 10:

Секој има потполно еднаково право на праведно и јавно судење пред надлежен и непристрасен суд при определување на неговите права и обврски и во услови на какво и да е кривично обвинение против него.

Член 11 став 1:

Секој обвинет за кривично дело има право да се претпоставува дека е невин се додека не се докаже неговата вина во согласност со закон и на јавно судење, на кое тој ги има сите гаранции неопходни за негова одбрана.

- Меѓународен Пакт за граѓанските и политичките права:

Член 14 став 3 точка г: Секое лице што е обвинето за кривично дело потполно рамноправно има право барем на следните гаранции:

Да присуствува на расправата и самото да се брани или да има бранител што го избрало; ако нема бранител да биде известено за своето право да го има и секогаш кога тоа го

бараат интересите на правдата да му додели бранител по службена должност бесплатно ако нема можност да го плати;

- Конвенција за укинување на сите форми на дискриминација спрема жената:

Член 2: Државите членки ја осудуваат дискриминацијата на жените во сите видови, согласни се да ја спроведуваат, со сите соодветни средства што им стојат на располагање и без одлагање, политиката на отстранување дискриминација на жените и за таа цел се обврзуваат да:

ц) да воведат правна заштита на правата на жените врз рамноправна основа со мажите и преку надлежните национални судови и други јавни институции да обезбедат ефикасна заштита на жените од секоја постапка со која се врши дискриминација:

Согласно Општата препорака бр.28 на Комитетот за елиминација на сите форми на дискриминација спрема жената за клучните обврски на државите страни врз основа на Член 2 од Конвенцијата: ...Државите страни мора да обезбедат дека жената има пристап до допуштени, достапни и навремени правни лекови, правна помош и асистенција неопходни за спроведување фер судење од надлежен и независен суд, каде што е соодветно.

- Конвенција за правата на детето:

Член 40 став 2б :

На секое дете за кое се тврди или кое е обвинето за кршење на кривичниот законик да му се дадат следните гаранции:

ii: да биде веднаш и директно известено за обвиненијата против него и ако е потребно неговите родители или законски старатели и да има правна или друга соодветна помош во подготовката и презентирање на својата одбрана,

iii: постапката да се води без задоцнување од страна на надлежен независен и непристрасен орган или судско тело, со справедливо сослушување во согласност со законот, во присуство на правна или друга соодветна помош и освен ако не се смета дека тоа не е во интерес на детето посебно земајќи ги предвид неговите години или положбата на неговите родители или законски застапници;

ДОКУМЕНТИ НА СОВЕТ НА ЕВРОПА:

- Европска Конвенција за заштита на човековите права и основни слободи:

Член 6 став 3-ц: Право на правична судска постапка: Секој обвинет ги има следните следните минимални права: да се брани самиот или со помош на бранител по свој избор а доколку не располага со средства да плати бранител да добие бесплатен службен адвокат кога тоа го наложуваат интересите на правдата;

- Конвенција на Советот на Европа за борба против трговија со луѓе

Член 15 став 2: Секоја страна предвидува во нејзиното внатрешно право, право на помош од бранител и на бесплатна правна помош за жртвите, според условите предвидени во нејзиното внатрешно право.

- Конвенција на Советот на Европа за заштита на децата од сексуална експлоатација и сексуална злоупотреба

Член 31 став 3: Секоја Договорна страна ќе обезбеди дека жртвите имаат пристап до правна помош, каде е можно до бесплатна, кога е возможно за нив да го имаат статусот на странки во кривичните постапки.

- Конвенција на Советот на Европа за превенција и борба со насилство спрема жената и домашното насилство(Истанбулска Конвенција)

Член 57 – Правна помош

Страните го обезбедуваат правото на правен совет и бесплатна правна помош за жртвите според условите предвидени со нивното внатрешно право.

ДОКУМЕНТИ НА ЕВРОПСКА УНИЈА:

- Повелба за фундаментални права на европската унија

Член 4: Право на ефикасен правен лек и фер судење:

Секој чиишто права и слободи гарантирани со законот на Унијата му се повредени, има право на ефективен правен лек пред суд во согласност со условите содржани во овој член.

Секој има право на фер и јавно судење во разумен рок од независен и непристрасен суд воспановен со закон.

Секој ќе има можност да биде советуван, да се брани и да биде застапуван.

Правната помош ќе биде достапна за оние кои поради недоволни средства таквата помош му е неопходна за обезбедување ефективен пристап до правдата.

КОМПАРАТИВНИ ИСКУСТВА ЗА БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ ВО ЦРНА ГОРА, ХРВАТСКА И СЛОВЕНИЈА

Црна Гора

Бесплатната правна помош согласно законските одредби вклучува: целосно или делумно покривање на трошоците за правно советување, составување на писмена и застапување во постапка пред суд, Јавното обвинителство и Уставниот суд на Црна Гора и во постапката за вонсудско решавање на спорови како и ослободување од плаќање на трошоци на судската постапка.¹³

Право на бпп можат да остварат: државјанин на ЦГ, лице без државјанство кое законски престојува во земјата и лице кое бара азил во ЦГ, странец со постојан престој или одобрен привремен престој и друго лице кое има законски престој во земјата и друго лице во согласност со меѓународен договор.

Ова право лицето може да го оствари доколку е: корисник на материјално обезбедување на фамилијата или некое друго право на социјална заштита согласно законот, дете без родителска грижа, лице со посебни потреби, жртва на кривични дела на домашно насилство и трговија со луѓе и лице со слаба имотна состојба

Одобрувањето на било кој облик на бпп подразбира и ослободување од плаќање на трошоците во постапката, во согласност со законот со исклучок на трошоците за бранител и полномошник.

Службите за бесплатна правна помош (СБПП) на 15 основни суда вршат стручни и административни работи во постапката за одобрување на бпп. Покрај ова, тие им даваат совети на сите заинтересирани лица за можностите и условите за остварување на ова право. Барањата се поднесуваат на образец кој е достапен во секој основен суд односно СБПП, која што ги утврдува податоците за правата на недвижности, хартии од вредност и даночни обврски на подносителот на барањето и членовите на неговото семејство.

Орган надлежен за одобрување на БПП е Претседателот на судот или судијата кој ќе го овласти тој на чие подрачје подносителот на барањето има живеалиште или престојувалиште.

¹³ Закон o besplatnoj pravnoj pomoci(Sl.list CG br.20/2011)

Адвокатите ги пружаат сите облици на бесплатна правна помош по редослед од список на адвокати кој го составува Адвокатската комора. Правно советување може да пружи и СБПП на надлежниот суд.

Министерството за правда на Црна Гора врши управен надзор над спроведувањето на законот. Органот пред кој се води постапката во која е одобрена БПП се грижи за квалитетот на правната помош по службена линија.

Правната помош се финансира од Буџетот на Црна Гора

Во 2012 година после првата година од примената на овој закон, утврдено е дека граѓаните поднеле 428 барања за БПП, при што истата била одобрена во 304 случаи од кои најголем број односно 332 случаи се корисници граѓаните на Црна Гора, додека 34 се странски државјани.¹⁴

Најголем број на барања за БПП односно 263 се одобрени за правно советување и застапување во постапките пред судовите од прва и втора инстанца, потоа во 50 случаи е одобрена за составување на документи/писмена, правно советување во 11 случаи и правно советување и застапување во постапките пред Јавното обвинителство во 2 случаи.

Хрватска

Целта на Законот за бесплатна правна помош е остварување на еднаквоста на сите пред законот и ефикасна правна заштита преку пристап до судот и другите тела под еднакви услови за граѓаните на Хрватска и другите лица.¹⁵

Корисници на правна помош се: хрватски државјани, дете кое нема хрватско државјанство и е затечено во Република Хрватска без прудружба на возрасна личност одговорна за него според законот, странци со привремен престој под услов на взаемност и странци со постојан престој, странци под привремена заштита, странци кои незаконски престојуваат и странци на краткотраен престој во постапка на донесување на решенија за протерување или решение за враќање, баратели на азил, азиланти и странци под субсидијарна заштита како и членовите на нивните фамилии кои законски престојуваат во Р.Хрватска во постапки во кои правната помош не им е обезбедена со посебен закон.

Примарната правна помош вклучува: општа правна информација, правен совет, составување поднесоци пред јавно-правните тела, Европскиот суд за човекови права и меѓународните организации во согласност со меѓународните договори и правила за работа на тие тела, застапување во постапките пред јавноправните тела и правна помош во вонсудско решавање на спорови. Оваа правна помош може да се пружи во секоја правна работа при следните претпоставки: ако подносителот на барањето не располага со доволно знаење да го оствари своето право, правната помош не е обезбедена врз основа на посебни закони, ако поднесеното барање не е очигледно неосновано и ако материјалните услови на подносителот на барањето се такви врз основа на кои плаќањето на стручната правна помош би можело да го загрози издржувањето на подносителот на барањето и членовите на домаќинството.

Секундарната правна помош вклучува: правен совет, составување поднесоци во постапката за заштита на правата на работниците пред работодавачите, составување поднесоци во судските постапки, застапување во судските постапки и правна помош во мирно решавање на спорови. Овој вид на правна помош вклучува и ослободување од плаќање на судски трошоци и ослободување од плаќање на трошоци на судската постапка.

¹⁴Cross country comparison of regional mechanisms for delivery of free legal assistance-World Bank Multi-Donor Trust Fund for Justice Sector Support-January 2014

¹⁵Zakon o besplatnoj pravnoj pomoci(NN: 143/2013)

Примарна правна помош пружаат одделенијата на државна управа во општините, овластените здруженија и правни клиници и тие се овластени да даваат општа правна информација, правен совет и да составуваат поднесоци. Секундарна правна помош пружаат адвокати.

Лицето кое сака да оствари БПП поднесува пополнет образец за одобрување на користење на бесплатна правна помош до органот на државна управа во општината спрема престојувалиштето на подносителот на барањето.

Одобрувањето на правната помош се однесува на целосно или делумно обезбедување на плаќање на трошоците за правна помош во зависност од имотната состојба на подносителот на барањето.

Согласно Извештајот на Министерството за правда за спроведувањето на бесплатната правна помош и користењето на средствата во 2012 година, граѓаните поднеле 7068 барања за добивање на БПП при што истата е одобрена во 5877 случаи.¹⁶

Најголем дел од корисниците биле граѓани на Хрватска: 5775 и 100 биле странски државјани.

Во 4936 случаи (83,84%) доделена била секундарна бесплатна правна помош а во 448 случаи (7,62%) примарна БПП. Во 78,2% БПП била пружена од адвокати додека во 21,9% од регистрирани невладини организации.

Во 2012 година се финансираа 12 проекти на регистрирани невладини организации и правни клиници. Во рамки на проектот за пружање бесплатна правна помош на Правната клиника во Загреб и регистрирани невладини организации од државниот буџет им беа доделени 24.493.53евра.

Словенија

Цел на правната помош согласно овој закон е остварување на правото на судска заштита врз основа на принципот на еднаквост. Бесплатна правна помош преставува право на корисникот на целосно или делумно обезбедување средства неопходни за покривање на трошоците за правна помош и право на ослободување од плаќање на трошоците на судската постапка.¹⁷

Законот не ги определува прашањата за кои се одобрува БПП туку уредува дека во следните случаи не се одобрува: кривични дела на навреда, клевета освен ако оштетеното лице ја докаже можноста дека тој/таа претрпела штета како резултат на овие дела, во спорови кои вклучуваат издршка, во спорови за надомест на материјална и нематеријална штета причинета со навреда и клевета освен ако оштетената страна докаже дека тоа влијаело на нејзината материјална, финансиска и социјална положба.

БПП согласно одредбите на законот може да биде доделена како редовна, посебна, исклучителна и итна.

По барањата за бесплатна правна помош одлучуваат канцелариите за бесплатна правна помош во окружните судови(district courts). Во постапката за одлучување по барањата за БПП се применува управна постапка.

Средствата за спроведување на овој закон се обезбедуваат од Буџетот на Република Словенија. Согласно статистичките податоци во 2012 година, за БПП пред окружните, управните и трудовите судови во Република Словенија исплатени се 6.562.466.95 евра од кои најголем број на средства се исплатени во постапките пред работните судови:333.289.85 додека пред управните судови 570.17 евра.

Согласно статистиката на Министерството за правда на Словенија во периодот од 01.01-31.12 2012 година, БПП била одобрена во 8380 случаи пред судовите во Република Словенија при што

¹⁶Cross country comparison of regional mechanisms for delivery of free legal assistance-World Bank Multi-Donor Trust Fund for Justice Sector Support-January 2014

¹⁷Zakon o brezplačni pravni pomoči (Uradni list RS, št. 48/01, 50/04,96/04, 23/08, 15/14)

доминираат граѓанските постапки:6039, работни:846, кривични:1032, други прашања:357, кривични дела поврзани со малолетници:5, социјални:41 и управни:8.¹⁸

Најголем број односно во 4073 случаи БПП била одобрена за ослободување од плаќање на трошоци додека за правно советување и застапување пред судовите од прва и втора инстанца во 5375 случаи.

Исто така, од вкупно 16.126 решени предмети пред окружните, управни, работни и социјални судови во Словенија, БПП била одобрена во 8380 случаи што е речиси во 50% случаи.

¹⁸Cross country comparison of regional mechanisms for delivery of free legal assistance-World Bank Multi-Donor Trust Fund for Justice Sector Support-January 2014

Прилог 1. Анкета за степенот на информираност и пристапот на граѓаните до правото за бесплатна правна помош

1. Град

Куманово
Тетово
Битола

2. Пол

Маж
Жена

3. Возраст

25-35
35-45
45-55
над 55

4. Дали знаете дека постои Закон за бесплатна правна помош?

Да
Не

5. (Доколку одговорот е Да) Дали знаете како можете да станете корисник на бесплатна правна помош која ја нуди овој Закон?

Да
Не

6. Дали знаете дека Законот предвидува здруженија на граѓани да даваат претходна правна помош?

Да
Не

7. (ако е одговорено на претходното прашање со Да, следува прашањето, ако не поминете на следното) Дали сте информирани кои здруженија на граѓани од вашиот град даваат бесплатна правна помош (претходна правна помош)?

Да
Не

8. Дали знаете дека Министерството за правда организира денови на бесплатен правен совет, преку кои ги информира граѓаните за оваа право?

Да
Не

9. Дали сте поднеле барање за бесплатна правна помош? Ако одговорот е Да, каде?

10. За кое прашање сте поднеле барање за правна помош:

- права од областа на социјалното, здравственото, пензиското или инвалидското осигурување,
- работните односи,
- заштита на деца и малолетници,
- жртвите на семејното насилство,
- заштите на жртвите од казниви дела,
- заштита на жртвите од трговија со луѓе,
- признавање на право на азил и имотно-правните прашања.

11. Дали сметате дека државата се грижи за поефикасно и поефективно обезбедување на пристапот до правдата на социјално ранливите категории граѓани?

Да

Не

Не знам

Прилог 2. Спроведување на полуструктурирани интервјуа со адвокати, судии и судска администрација

1. Град

Куманово
Тетово
Битола

2. Заокружете ја професијата на вашиот соговорник

Судија
Адвокат
Судска администрација

3. Пол

Маж
Жена

4. Дали сметате дека Законот за бесплатна правна помош во пракса обезбедува еднаков пристап на граѓаните и другите лица до институциите во системот, за запознавање, остварување и за овозможување на ефективна правна помош?

Да, објаснете накратко зошто
Не, објаснете накратко зошто
Делумно, објаснете накратко зошто

5. Кои се потешкотиите со кои Вие се соочувате во примената на ЗБПП? Наведете неколку празнини во имплементацијата на ЗБПП?

6. Дали сметате дека бројот на подносителите на барања за бесплатна правна помош кој со влегувањето во сила на Законот од 2010 е б12, е реален и одговара на потребите на граѓаните?

Да
Не

7. Дали сметате дека временскиот рок од 8 дена во кој Министерството за правда постапува по барањата за бесплатна правна помош, овозможува остварување на ефикасна правна помош на граѓаните во согласност со начелото на еднаков пристап до правдата?

Да
Не
Делумно

8. Дали сметате дека е потребно повеќе обуки за судиите, адвокатите и здруженијата на граѓани, како би се запознале подетално со правото на БПП и би се обезбедил поефикасен и поефективен пристап до правда на лицата на кои им е одобрена БПП?

Да
Не

9. Од Вашата пракса, кој се јавува почесто како барател на БПП?

Жените
Мажите

10. Дали сметате дека критериумите за стекнување на право за бесплатна правна помош одговараат на реалната состојба или сметате дека се ригидни?

Да, одговараат
Не, ригидни се

Прилог 3. Прашања кои беа поставувани за време на дискусијата на Фокус групите со 10 граѓани потенцијални баратели на БПП.

1. Колку Законот за бесплатна правна помош одговара на Вашите потреби? Дали понудената помош е достапна до вас?
2. Дали сметате дека граѓаните се доволно информирани за можноста за остварување на правото на бесплатна правна помош?
3. Дали знаете каде може да се обратите за да добиете бесплатна правна помош?
4. Дали знаете дека се организираат денови на бесплатен правен совет?
5. Дали сметате дека е потребно да се унапреди улогата на здруженија на граѓани во промоција на бесплатна правна помош, за да информациите допрат до поголем број граѓани?
6. Ваши предлози да се олесни пристапот до правото на БПП?

Овој проект е финансиран од Европската Унија